

Vabariigi Valitsuse määruse
„Luidja maastikukaitseala kaitse-eeskiri“ eelnõu
SELETUSKIRI

1. Sissejuhatus

„Looduskaitseaduse“ § 10 lõike 1 alusel on Vabariigi Valitsusel õigus võtta ala kaitse alla ning kehtestada ala kaitsekord.

Kavandatava Luidja maastikukaitseala (edaspidi *kaitseala*) territoorium on olnud kaitse all alates 26. septembrist 1962, mil Hiiumaa Rajooni TSN Täitevkomitee oma otsusega nr 70 «Looduskaitse kindlustamisest Hiiumaa rajoonis» võttis looduskaitse alla botaanilise keeluala „Sanglepa-puistu Luidja rannaliival (Luidja lepik)”, mis Vabariigi Valitsuse 21. oktoobri 1997. a määrusega nr 200 „Luidja maastikukaitseala ja Oru pargi maastikukaitseala kaitse-eeskirja ja välispiiri kirjelduse kinnitamine” reorganiseeriti Luidja maastikukaitsealaks.

Vastavalt „Looduskaitseaduse” § 91 lõikele 1 kehtivad enne selle seaduse jõustumist kaitse alla võetud kaitsealade ja kaitstavate looduse üksikobjektide kaitseks kehtestatud kaitse-eeskirjad ja kaitsekord seni, kuni kehtestatakse uued kaitse-eeskirjad. Seega ei võeta määrusega kaitse alla uut ala, vaid kinnitatakse kaitse all olevale alale kehtiva seadusandluse kohane kaitsekord ning korrigeeritakse kaitseala piiri.

Esitatava Vabariigi Valitsuse määruse eelnõu on koostanud Keskkonnaameti kaitse planeerimise spetsialist Andres Miller (tel 469 4299), eelnõu normikohast vormistust kontrollis Keskkonnaameti kaitse planeerimise peaspetsialist Roland Müür (tel 627 2184). Eelnõu keeleteimetaja oli Keskkonnaministeeriumi haldusosakonna spetsialist Enel Ormus (tel 626 2906) ja eelnõu õiguseksperdiisi on teinud õigusosakonna jurist Kadri Tubli (tel 626 0751).

2. Eelnõu sisu

Luidja maastikukaitseala eesmärk on kaitsta unikaalset liivaluidetel kasvavat sanglepapuistut, säilitada selle puistu elustiku mitmekesisust ning kaitsta elupaigatüüpe, mida EÜ nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku taime- ja loomastiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50) nimetab I lisas. Need elupaigatüübid on: püsitaimestuga liivarannad (1640–sulgudes on kaitstava elupaigatüübi koodinumber vastavalt direktiivi lisale, tärniga (*) on tähistatud esmatahtis elupaigatüüp), valged luited (liikuvad rannikulited – 2120), hallid luited (kinnistunud rannikulited – 2130*), metsastunud luited (2180), jõed ja ojad (3260) ning rohunditerikkad kuusikud (9050).

Sihtkaitsevööndi režiim on vajalik liivaluidetel kasvava sanglepapuistu ja teiste nõrga taluvuskoormusega koosluste säilitamiseks. Sihtkaitsevööndi režiim tagab puistu säilimise ning võimaldab teostada vajalikke töid, mis on suunatud kaitse-eesmärgi täitmisele. Kaitseala kuulub ühte sihtkaitsevööndisse, sest kaitsekord on kogu kaitsealal sarnane ning puudub vajadus kaitseala jaotamiseks erinevateks vöönditeks.

Kaitse-eeskirja kohaselt on inimestel lubatud viibida, korjata marju, seeni ja muid metsa kõrvalsaadusi, püüda kala ning pidada jahti kogu kaitsealal. Nimetatud tegevused on ka varem olnud lubatud ning need ei ole ohustanud kaitseala kaitseväärtusi. Telkimine ja lõkke tegemine, kui väärtuslikke kooslusi potentsiaalselt ohustavad tegevused, on lubatud vaid

selleks ettevalmistatud kohas, mille kaitseala valitseja on tähistanud.

Kaitsealal on lubatud rahvaürituse korraldamine selleks ettevalmistatud ja kaitseala valitseja poolt tähistatud kohas ja kuni 50 osalejaga rahvaürituse korraldamine selleks ettevalmistamata kohas. Rohkem kui 50 osalejaga rahvaürituse korraldamine selleks ettevalmistamata ja tähistamata kohas on lubatud üksnes kaitseala valitseja nõusolekul, sest ilma valitseja ennetavate tingimuste määramiseta võib suurem massiüritus ohustada kaitstavate elupaigatüüpide soodsat seisundit. Kaitsealale jääb Riigimetsa Majandamise Keskuse „Paope puhkekoht”.

Kaitseala teedel on lubatud sõidukiga sõitmine, sest teedel sõitmine ei kahjusta kõrvalasuvaid kaitstavaid kooslusi. Sõidukitega sõitmine teedel on ka seni lubatud olnud ning kuna pole ette näha liikluse olulist kasvu, puudub vajadus sõidupiirangu kehtestamiseks. Sõidukiga sõitmine väljaspool teid ja maastikusõidukiga sõitmine on lubatud vaid järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala valitsemisega seotud tegevusel, käesoleva kaitse-eeskirjaga lubatud töödel ning kaitseala valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel. Ujuvvahendi veoks on lubatud sõidukiga sõitmine rannas randa viiva tee ja mere vahel. Need teed on algselt kujunenud paatide merre viimiseks, kuid merevee muutuv tase uhub rannaäärse teeosa ära, mistõttu üldjuhul tee teena nähtav osa ei ulatu veepiirini. Kuna randa viiva tee ja mere vaheline rannariba on looduslikult merelainetuse mõjul pidevas muutuses, ei ohusta seal toimuv ujuvvahendite vedu rannikukooslusi.

Kaitseala valitseja nõusolekul on sihtkaitsevööndis lubatud koosluse kujundamine vastavalt kaitse-eesmärgile. Kooskõlastamata ja asjatundmatu koosluse kujundamine võib kasu asemel kooslust kahjustada ning selle looduslikku mitmekesisust vähendada. Lisaks on kaitseala valitseja nõusolekul lubatud pilliroo ja adru varumine. Valel ajal pilliroo niitmine võib ohustada kaitsealuseid linnuliike ning varutud pilliroo või adru varumine ja rannast äravedu võib oluliselt kahjustada väärtuslikke rannikukooslusi, kui ei rakendata ennetavaid meetmeid. Maaparandussüsteeme, mis hooldamist vajaks, kaitsealal ei ole, on vaid looduslikud ojad.

Kaitsealal on sanglepapuistu säilimiseks, elustiku mitmekesisuse säilitamiseks ja vaadete avamiseks vajalik puu- ning põõsarinde kujundamine ja harvendamine ning looduslikkuse taastamiseks häilude rajamine. Häilude rajamine ning puu- ja põõsarinde harvendamine on vajalik sanglepa loodusliku uuenduse soodustamiseks ning nooremate ja vähem väärtuslike mändide ja kuuskede väljaraiumiseks. Bioloogiliselt väärtuslikud või kujult huvitavad männid ja kuused säilitatakse. Rannikuni jõudvate teede ääres säilitatakse või avatakse vaateid merele ja luidetele, harvendades pealetungivat männikut.

Kaitsealal ei ole lubatud ilma kaitseala valitseja nõusolekuta muuta katastriüksuse kõlvikute piire ega kõlvikute sihtotstarvet, koostada maakorralduskava ja teostada maakorraldustoiminguid, kehtestada detail- ja üldplaneeringut, anda nõusolekut väikeehitise, sealhulgas lautri või paadisilla ehitamiseks, seada projekteerimistingimusi ja anda ehitusluba ning rajada uut veekogu, mille pindala on suurem kui viis ruutmeetrit, kui selleks ei ole vaja anda vee-erikasutust luba või ehitusluba või nõusolekut väikeehitise ehitamiseks. Kooskõlastuse nõue tuleneb „Looduskaitseseaduse“ § 14 lõikest 1.

Uute ehitiste püstitamine on kaitsealal keelatud, välja arvatud tootmisotstarbeta väikeehitise püstitamine kaitseala tarbeks, nagu näiteks kuivkäimla puhkekoha tarvis, ning olemasolevate ehitiste hooldustööd. Piirang on vajalik, kuna ehitise alla jääv kooslus paratamatult häviv.

Kaitse-eeskirjaga ei reguleerita poollooduslike koosluste ilme ja liigikoosseisu tagamiseks ning kaitsealuste liikide elutingimuste säilitamiseks vajalikku tegevust, sest nimetatud kooslusi ja liike kaitsealal ei ole.

Kaitseala tüübiks on valitud maastikukaitseala, sest kaitseala peamine kaitse-eesmärk on koosluste ja maastike kaitse. Kaitsealale ei jää ühtegi püsielanikuga elamut ega haritavaid põllumaid. Põhiosa kaitsealast moodustab riigimetsamaa (52,2 ha), munitsipaalmaad ja eramaad ei ole. Tagastamata maad on ligikaudu 15,4 ha. Võrreldes senisega väheneb kaitseala pindala u 1 ha munitsipaalmaad ja 0,35 ha eramaad võrra ning suureneb 13,5 ha võrra tagastamata maaomandi arvelt. Kokku suureneb kaitseala pindala 12,1 ha võrra tagastamata maaomandi arvel ning uuendatud kaitseala pindala on 67,5 ha.

Kaitseala kaitsekorra väljatöötamisel on arvestatud kaitsealal esinevaid loodusväärtusi ja eksperdi arvamust kaitseala tsoneeringu ning kaitsekorra kohta (ekspertarvamuse Luidja maastikukaitseala kehtiva kaitse-eeskirja, piiride ja tsoneeringu uuendamise kohta koostas Taimo Aasma 2008. aastal vastavalt Riikliku Looduskaitsekeskusega 7.11.2008 sõlmitud lepingule 1-11/70). Kaitse-eeskirjaga kehtestatavad piirangud on sätestatud ulatuses, mis tagavad kaitsealal esinevate koosluste soodsa seisundi. Leebem kaitseriim seaks ohtu kaitseala kaitse-eesmärkide saavutamise ja kaitseväärtuste säilimise.

3. Maaomanike seisukohad

Vastavalt „Looduskaitseseaduse“ § 9 kohasele kaitse alla võtmise menetlusele saadeti kaheksale seni kaitsealal paikneva kinnisasja omanikule, Kõrgessaare Vallavalitsusele ja Riigimetsa Majandamise Keskusele teated tähtkirjaga. Kirjad eraomanikele sisaldasid teadet, et kui pretensioone ning ettepanekuid ei esitata, loetakse, et kinnisasja omanik on kaitse-eeskirja kooskõlastanud ning tema maa arvatakse kaitseala piirest välja. Samuti oli kõigis kirjades ja ajalehe kuulutustes teade, et kui väljapaneku jooksul ei esitata soovi avaliku arutelu korraldamiseks, viiakse määruse eelnõu arutelu läbi kirjalikult. Kõik 8 eraisikust maaomanikku elavad Kõrgessaare Vallavalitsuse andmeil Rootsi Kuningriigis. Ühele maaomanikule saadetud tähtkiri tuli tagasi märkusega, et adressaati ei leitud. Selle maaomaniku kinnistu kahele kaasomanikule saadetud teated jõudsid teadaolevalt adressaatideni, mistõttu võib loota, et ka teadet mitte kätte saanud isik on kinnisasja teistelt kaasomanikelt teabe siiski kätte saanud. Üheltki maaomanikult pretensioone või ettepanekuid ei laekunud. Kõrgessaare Vallavalitsust teavitati kavandatavast kaitse-eeskirja muudatusest kahel korral – 12.05.2009. a ja 23.11.2009. a. Kõrgessaare Vallavalitsus kooskõlastas Luidja maastikukaitseala muudetud piirid ja kaitse-eeskirja eelnõu 05.01.2010. Luidja maastikukaitseala kaitse-eeskirja muudatuste avalik väljapanek toimus 30.11.2009–04.01.2010. a Kõrgessaare Vallavalitsuses ja Keskkonnaameti Kärkla kontoris. Teated Luidja maastikukaitseala kaitse-eeskirja muudatuste avaliku väljapaneku kohta ilmusid Ametlikes Teadaannetes 25.11.2009, üleriigilise levikuga ajalehes Postimees 24.11.2009 ning kohalikus ajalehes Hiiu Leht 24.11.2009. Omapoolseid arvamusi ja ettepanekuid Luidja kaitseala piiride ja kaitse-eeskirja eelnõu kohta esitasid kirjalikult Keskkonnainspektsiooni Lääne regiooni Hiumaa büroo, Riigimetsa Majandamise Keskus ja Hiumaa metskond ning Kõrgessaare Vallavalitsus. Kaitse-eeskirja eelnõus arvestati ettepanekuid täpsustada või rõhutada, et lubatud on olemasolevatelt teedelt ujuvvahendite vedu mereni. Tsoneeringu ja piiride osas tehtud ettepanekute puhul selgitati ja põhjendati vastuskirjades kaitse-eeskirja eelnõu kohase tsoneeringu olemust. Keegi ei avaldanud soovi avaliku arutelu korraldamiseks.

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Kaitseala kaitsekorra kavandamisel on lähtutud „Looduskaitseaduses“ esitatud nõuetest ning arvestatud vastavust Euroopa Ühenduse õigusele, eelkõige nõukogu direktiivile 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta. Luidja maastikukaitsealale jääv ala on Vabariigi Valitsuse 2004. a 5. augusti korralduse nr 615-k "Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri" lisa 1 2 alapunkti 201 kohaselt määratud Natura 2000 võrgustiku alaks.

5. Määruse mõju ja rakendamiseks vajalikud kulutused

Vastavalt „Maamaksuseaduse“ § 4 kaasneb eelnõu jõustumisega kohalikule omavalitsusele maamaksutulude vähenemine. Seoses sellega, et kaitsealal moodustatakse sihtkaitsevöönd, kus hakkab kehtima 100%-line maamaksusoodustus, väheneb esialgse arvestuse järgi Kõrgessaare valla maamaksutulu 217 krooni aastas. Maamaksuseaduse § 4 lõike 3 alusel kohaldatakse kaitseala sihtkaitsevööndites maamaksuvabastust vabastuse aluse tekkimisele järgneva aasta 1. jaanuarist.

Määruse jõustumine ei too kaasa uute organisatsioonide moodustamist.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub haldusmenetluse seaduse § 93 lõikes 2 sätestatud ajal.

7. Eelnõu kooskõlastamine

Luidja maastikukaitseala kaitse-eeskirja eelnõu on kiitnud heaks Kõrgessaare Vallavalitsus oma 05.01.2010 kirjaga nr 7-5.2/1. Ministeeriumitega on eelnõu kooskõlastatud e-Õiguse kaudu. Rahandusministeerium on eelnõu kooskõlastanud märkusega (mida on arvesse võetud), ülejäänud ministeeriumid on eelnõu kooskõlastanud märkusteta.

Jaanus Tamkivi
Minister